

УДК 615.1:615.45:658.6.8(477)

*О. С. СОЛОВЙОВ*¹, канд. мед. наук, *О. П. ГУДЗЕНКО*², д-р фарм. наук, проф.,
*М. С. ПОНОМАРЕНКО*¹, д-р фарм. наук, проф., *М. Л. СЯТИНЯ*³, д-р фарм. наук, проф.,
*І. М. АЛЕКСЄЄВА*⁴, канд. фарм. наук, *І. В. КЛИМЕНКО*¹, канд. фарм. наук,
*П. В. ГЛУХОВСЬКИЙ*¹, здобувач, *О. В. КИРПАЧ*¹, здобувач, *М. О. ГОВОРУХА*³

¹ Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, м. Київ

² Луганський державний медичний університет

³ Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, м. Київ

⁴ Запорізький державний медичний університет

ЗАГАЛЬНЕ НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ГАЛУЗЕВОГО ПРАВА У СИСТЕМІ ОБІГУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

П О В І Д О М Л Е Н Н Я П

АНАЛІЗ ВИХІДНИХ (БАЗОВИХ) ПОКАЗНИКІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ, ЩО ВРАХОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС РОЗРОБЛЕННЯ НОРМАТИВІВ РАЦІОНАЛЬНОГО РОЗМІЩЕННЯ АПТЕЧНОЇ МЕРЕЖІ

Ключові слова: аптечна мережа, структура, фармація, історія, кадри

На даному етапі реформування фармацевтичної галузі спостерігаються позитивні зрушення та законодавчо-нормативна продуктивність щодо вдосконалення фармацевтичного права, адаптованого до вимог ЄС, як в Україні, так і в інших країнах СНД. Разом з тим, дотепер залишаються поза увагою, або частково вирішені проблемні питання стратегічного (державного), тактичного рівня або як такі, що потребують всебічного обговорення, професійних дискусій, тощо. Серед першочергових обговорень та розроблень заходів щодо створення нормативно-правової бази є: нормування та затвердження (введення до Національного класифікатора ДК 003:2010) кваліфікаційних характеристик на нововведені професії; діяльності Internet-аптек (послуг); надання транспортних, кур'єрських та фармацевтичних послуг на кшталт «Ліки на замовлення»; раціонального розміщення аптечної мережі з пішохідною та транспортною доступністю; вдосконалення системи реєстрації ліків; захисту як населення від неякісних ліків, так і лікарів, провізорів щодо їх прав, неправомірних звинувачень та ін. Означена низка проблем і є предметом цього фрагмента дослідження. Адже без параметричного аналізу стану аптечної мережі порівняно з іншими показниками соціального характеру не має шансів на досягнення істини [1–10].

Метою роботи стало вивчення і порівняльний структурно-статистичний аналіз суб'єктів та їхніх структурних підрозділів у залежності та співставленні по регіонам, формам власності, територіального розміщення село – місто.

Матеріали та методи дослідження

Дослідження здійснювали на базі службових (Держлікслужби, Держстатистики України), архівних матеріалів, джерел літератури та власних спостережень. Застосовано традиційні емпіричні методи технологій соціологічних досліджень, альтернативної статистики та ін.

Результати дослідження та обговорення

Відійшовши від загальноприйнятого формату подання результатів колективного дослідження, для спрощеного сприйняття більш розширеною аудиторією, нами надаються погляди сторін до рішення однієї і тієї самої проблеми. Зокрема вчених, персоналу промислової фармації та аптечних працівників. У вигляді тимчасової науково-дослідної групи нами були об'єднані зусилля представників різних науково-практичних напрямів в рішенні стратегії і тактики у підготовці та забезпеченні законодавчої, нормативно-правової системи фармацевтичного права. Враховані емергентні властивості з ноофармацевтичних позицій галузі її структурних підрозділів, напрямів, зокрема організаційно-економічного та політичного курсу розвитку України.

Після продуктивних дискусій ми дійшли висновку, що науково-практичні обґрунтування законодавчих засад забезпечення галузевого фармацевтичного права повинно починатися з аналізу загальних соціологічних емпіричних досліджень в країні, які наведено у табл. 1.

Ці показники відображають чисельність та структуру населення за місцем проживання. Встановлені закономірності дають підстави для проспективного розвитку галузі з мінімізованою ступінню передбачених й непередбачених ризиків та негативних правових наслідків під час аналізу і проспективному плануванні розвитку аптечної мережі та контролю якості продукції, послуг незалежно від їх форм власності (табл. 2, 3).

Саме тому у I повідомленні нами наведено фактори нормативно-законодавчого впливу на розвиток аптечної справи з часів розподілу функцій лікаря-аптекаря та історичних аспектів нормативно-правового регулювання й сучасного стану, зокрема матеріально-технічних та кадрових ресурсів.

Цей фрагмент дослідження є підготовчим етапом у формуванні основних підходів, які є фундаментом базисного законотворчого та правового каркасу, архітектонікою формування засад фармацевтичного права. Отже, під час формування правових засад соціологічного спрямування нами були враховані загальні показники платоспроможності населення, державні, місцеві бюджетні кошти на охорону здоров'я та реімбурсаційні покриття за пільгові та безкоштовні ліки й медичні, фармацевтичні послуги. Враховано, що на самому початку законотворчого (правового) процесу необхідно, у цьому разі, відштовхуватися від основного показника – чисельності населення України (табл. 1) [9]. Однак, для науково-практичного обґрунтування нормативних положень, слід враховувати специфічні особливості та відмінності, які стосуються, наприклад надання медикаментозної допомоги по витратам населенню Крима у літній період і населенню центрального регіону, коли відбувається значна міграція (переміщення) у відпускний період. Тому нормативно-правова конструкція не може бути юридичною базою для всіх єдиною, що, безперечно, значно ускладнює створення й забезпечення диференційного фармацевтичного права в Україні.

У цьому разі слід вводити відповідні правові відхилення від загальних норм та балансувати інтереси громадян України чи/або населення України, у чому є величезна різниця у зміні чисельності населення чи громадян та структури аптечних суб'єктів діяльності за формою власності, місцем розташування село – місто (табл. 3) [3, 5].

Розгорнутий аналіз розподілу населення України в розрізі регіонів за період 2008–2013 рр. (в тис. осіб)

Регіон	На 1 січня 2009 року			На 1 січня 2010 року			На 1 січня 2011 року			На 1 січня 2012 року			На 1 січня 2013 року		
	всє населення	міське	сільське	всє населення	міське	сільське	всє населення	міське	сільське	всє населення	міське	сільське	всє населення	міське	сільське
Україна	46143,7	31587,2	14556,5	45962,9	31524,8	14336,9	45778,5	31441,6	14336,9	45633,6	31380,9	14252,7	45553	31378,6	14174,4
Автономна республіка Крим	1967,3	1237,7	729,6	1965,3	1235,8	729,5	1963,5	1234	729,5	1963	1232,2	730,8	1965,2	1233,2	732
Області															
Вінницька	1660	812,6	847,4	1650,6	814,2	836,4	1641,2	814,1	827,1	1634,2	815,8	818,4	1627	816	811
Волинська	1036,2	532,7	503,5	1036,7	535,4	501,3	1037,2	537	500,2	1038,6	539,1	499,5	1040	541,5	498,5
Дніпропетровська	3374,2	2816,1	558,1	3355,5	2801,3	554,2	3336,5	2785,4	551,1	3320,3	2772,2	548,1	3307,8	2763,2	544,6
Донецька	4500,5	4072,1	428,4	4466,7	4042,8	423,9	4433	4013,1	419,9	4403,2	3987,4	415,8	4375,4	3964,1	411,3
Житомирська	1294,2	744,2	550	1285,8	742,2	543,6	1279	741,2	537,8	1273,2	740,4	532,8	1268,9	740,7	528,2
Закарпатська	1243,4	461,9	781,5	1244,8	462,6	782,2	1247,4	463,8	783,6	1250,7	465,2	785,5	1254,4	466,4	788
Запорізька	1821,3	1397,1	424,2	1811,7	1391,6	420,1	1801,3	1385,2	416,1	1791,7	1379,3	412,4	1785,2	1375,7	409,5
Івано-Франківська	1381,1	594,8	786,3	1380,7	596,4	784,3	1379,8	597,3	782,5	1380,1	597,7	782,4	1381,8	599,6	782,2
Київська	1727,8	1049,7	678,1	1721,8	1052,1	669,7	1717,6	1053,5	664,1	1719,5	1059,1	660,4	1722,1	1064,8	657,3
Кіровоградська	1027	631,7	395,3	1017,8	627,9	389,9	1010	625,4	384,6	1002,4	622,9	379,5	995,2	620,5	374,7
Луганська	2331,8	2019,6	312,2	2311,6	2003,2	308,4	2291,3	1986,4	304,9	2272,7	1971,6	301,1	2256,5	1959	297,5
Львівська	2552,9	1547,2	1005,7	2549,6	1548	1001,6	2544,7	1546,5	998,2	2540,9	1544,8	996,1	2540,7	1546,1	994,6
Миколаївська	1195,8	808,9	386,9	1189,5	804,7	384,8	1183,3	800,8	382,5	1178,2	798,1	380,1	1173,5	796,1	377,4
Одеська	2392,2	1592,3	799,9	2391	1595,1	795,9	2388,7	1594,8	793,9	2388,3	1595	793,3	2395,2	1602,2	793
Полтавська	1511,4	916,1	595,3	1499,6	912,5	587,1	1487,8	908,4	579,4	1477,2	904,9	572,3	1467,8	901,7	566,1
Рівненська	1151	548,6	602,4	1151,6	550,2	601,4	1152,5	551,1	601,4	1154,3	552,3	602	1156,9	553,1	603,8
Сумська	1184	792,4	391,6	1172,3	787,6	384,7	1161,5	783	378,5	1152,3	779,2	373,1	1143,2	775,7	367,5
Тернопільська	1093,3	474,1	619,2	1088,9	474,7	614,2	1084,1	474,7	609,4	1080,4	474,9	605,5	1077,3	475,2	602,1
Харківська	2782,4	2221,5	560,9	2769,1	2214,1	555	2755,1	2205,2	549,9	2742,2	2197,3	544,9	2744,4	2204,9	539,5
Херсонська	1099,2	672	427,2	1093,4	668,5	424,9	1088,2	665,4	422,8	1083,4	662,5	420,9	1078,2	659,5	418,7
Хмельницька	1341,4	723,8	617,6	1334	726,2	607,8	1326,9	727,6	599,3	1320,2	728,2	592	1314	729	585
Черкаська	1304,3	726,8	577,5	1295,2	724,1	571,1	1285,4	720,8	564,6	1277,3	718,4	558,9	1268,9	715,3	553,6
Чернівецька	904,1	377,2	526,9	904,4	379,3	525,1	904,3	381,1	523,2	905,3	383,1	522,2	907,2	385,7	521,5
Чернігівська	1121,3	693,6	427,7	1109,7	692	417,7	1098,2	689,3	408,9	1088,5	687,4	401,1	1077,8	684,7	393,1
м. Київ	2765,5	2765,5	x	2785,1	2785,1	x	2799,2	2799,2	x	2814,3	2814,3	x	2845	2845	x
м. Севастополь (міський)	380,1	357	23,1	380,5	357,2	23,3	380,8	357,3	23,5	381,2	357,6	23,6	383,4	359,7	23,7

Розподіл сільських аптек за формою власності (станом на 20.05.2013 р.)

Регіони (область)	Колективна власність		Приватна власність		Комунальна власність		Державна власність		Загальнодержавна власність		Всього	%
	всього	%	всього	%	всього	%	всього	%	всього	%		
Автономна республіка Крим	14	10,07	124	89,21	0	0,0	1	0,72	0	0,0	139	4,6
Вінницька	26	14,61	146	82,02	0	0,0	6	3,37	0	0,0	178	5,9
Волинська	3	4,41	39	57,35	3	4,41	23	33,82	0	0,0	68	2,2
Дніпропетровська	5	3,13	103	64,38	0	0,0	52	32,50	0	0,0	85	2,8
Донецька	11	12,94	66	77,65	0	0,0	8	9,41	0	0,0	85	2,8
Житомирська	0	0,0	47	39,17	11	9,17	62	51,67	0	0,0	120	4,0
Закарпатська	5	1,88	244	91,73	0	0,0	17	6,39	0	0,0	266	8,8
Запорізька	7	8,14	57	66,28	0	0,0	22	25,58	0	0,0	86	2,8
Івано-Франківська	5	3,03	149	90,30	0	0,0	11	6,67	0	0,0	165	5,5
Київська	21	12,96	101	62,35	6	3,70	33	20,37	1	0,62	162	5,4
Кіровоградська	2	2,78	70	97,22	0	0,0	0	0,0	0	0,0	72	2,4
Луганська	0	0,0	34	39,53	0	0,0	52	60,47	0	0,0	86	2,8
Львівська	5	5,75	62	71,26	1	1,15	19	21,84	0	0,0	87	2,9
м. Севастополь	1	25,0	3	75,00	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	0,1
Миколаївська	1	1,01	52	52,53	0	0,0	46	46,46	0	0,0	99	3,3
Одеська о	56	29,79	130	69,15	0	0,0	2	1,06	0	0,0	188	6,2
Полтавська	5	4,59	32	29,36	0	0,0	72	66,06	0	0,0	109	3,6
Рівненська	17	15,45	87	79,09	0	0,0	6	5,45	0	0,0	110	3,6
Сумська	1	1,75	37	64,91	0	0,0	19	33,33	0	0,0	57	1,9
Тернопільська	6	5,77	70	67,31	10	9,62	18	17,31	0	0,0	104	3,4
Харківська	8	5,67	96	68,09	0	0,0	37	26,24	0	0,0	141	4,7
Херсонська	6	5,17	85	73,28	0	0,0	25	21,55	0	0,0	116	3,8
Хмельницька	4	3,51	66	57,89	7	6,14	37	32,46	0	0,0	114	3,8
Черкаська	3	2,14	64	45,71	0	0,0	73	52,14	0	0,0	140	4,6
Чернівецька	7	6,03	85	73,28	4	3,45	20	17,24	0	0,0	116	3,8
Чернігівська	4	7,55	25	47,17	0	0,0	24	45,28	0	0,0	53	1,8
ВСЬОГО	223	7,37	2074	68,56	42	1,39	685	22,64	1	0,03	3025	100

З другого боку, у разі прийняття нормативних документів, що регулюють розвиток матеріально-технічної бази та раціональне розміщення аптечної мережі, слід передбачити специфічні особливості регіону: щільності мешканців, регіональний розподіл населення України за місцем проживання (місто – село), віддаленість від центрів, наявність та планування потреби в розміщенні мережі за участю державного патронажу. В цьому процесі мають великий вплив умови ліцензування.

Як випливає з табл. 1, питома вага населення сільської місцевості має малопомітне, але стабільне зростання. Так, на 01.01.2009 по 01.01.2013 року, цей показник коливається в межах 23,3–23,7% (23,1% у 2009 р.) від загальної чисельності населення регіону. По Закарпатському регіону, наприклад, сільське населення становить 62,9% (771,5 та 461,9 тис. нас. – відповідно до 1 243,4 тис. від загальної чисельності); Івано-Франківському – 56,9%. Разом з тим у Дніпропетровській області показник питомої ваги сільського населення становив у 2009 р. 16,5% (558,1 тис. та 3 374,2 тис. осіб – відповідно), у 2013 р. – 16,5%, тобто залишився незмінним; Луганському регіоні – 13,4% (2009 р.) та 13,2% (2013 р.); Харківському – 20,2% та 19,6% – відповідно. Середній показник падіння сільського населення по Україні з 2009 р. до 2013 р. має таке парне значення – 31,5% (2009 р.) та 31,1% (2013 р.). У табл. 2 та табл. 3 наведено структурно-статистичні дані по районах України, аналіз яких визначає кластерний розподіл у т. ч. сільських аптек за формою власності. Так, станом на 20.05.2013 р. (моментний зріз інформації – метод ексклюзивної презентації подій) майже дві третини від загальної кількості сільських аптек знаходиться у приватній власності – 68,6% (2 074 із 3 025 аптек); комунальній – 22,6% (685 із 3 025 аптек); колективній – 7,4%; всього одна аптека залишилась у загальнодержавній власності (0,04%) та 42 аптеки у державній власності. Причому питома вага приватних аптек сільської місцевості становить від 81,0% до 97,2%. Крим – 89,2%; Вінницькому регіоні 82%; Закарпатському – 91,7%; Івано-Франківському – 90,3%; Кіровоградському – 97,2%; у Житомирському регіоні – 39,2%; Луганському – 39,5%; Полтавському – 29,4%; Черкаському – 45,7%; Чернігівському – 47,2% (табл. 2).

У табл. 3 наведено поглиблений аналіз кількісних та відносних (порівняльних) показників і регіонального розташування аптек за їх формою власності. Як видно з аналітичних даних середньостатистичні дані по Україні за ознакою форми власності мають такі числові значення: приватна – 76,6% (68,6% – село), колективна – 11,3%; комунальна – 11,3%; державна – 0,67% (103 аптеки). Слід зазначити, що колективна власність є також однією з різновидностей форм приватної власності. Законом України «Про малу приватизацію» як і Законом України «Про велику приватизацію» визнано «державну», «комунальну» (як власність громади) та «приватну» власність. А приватна власність може бути індивідуальною, колективною, власністю «двору», сімейною т. п. У цих та інших випадках і нормативно-правове законодавство у фармацевтичному секторі охорони здоров'я керується у нормотворчій діяльності з урахуванням сучасних вимог. Разом з тим, дотепер спостерігається неузгодженість у термінології, юридичному конфлікті щодо трактування різних регуляторних чинників або окремих його частин, які мають кореспондуватися, а не вступати у протиріччя [2, 3, 7].

У разі поглибленого аналізу регіонального розміщення аптечних пунктів (табл. 4) станом на 20.05.2013 р., ми спостерігаємо майже аналогічні результати й закономірності, які встановлені для аптечної мережі. Так, аптечні пункти, як відокремлені структурні підрозділи аптек, у 58,9% мають приватну власність, 26,7% – комунальну, 13,4% – колективну.

Поглиблений аналіз регіональної аптечної мережі України та розподіл за формою власності
(станом на 20.05.2013 р.)

Регіони (область)	Коллективна власність		Приватна власність		Комунальна власність		Державна власність		Загальнодержавна власність		Всього	%
	всього	%	всього	%	всього	%	всього	%	всього	%		
Автономна республіка Крим	74	12,56	507	86,08	7	1,19	1	0,17	0	0,00	589	3,8
Вінницька	46	7,94	511	88,26	21	3,63	1	0,17	0	0,00	579	3,7
Волинська	38	15,32	157	63,31	47	18,95	6	2,42	0	0,00	248	1,6
Дніпропетровська	145	12,13	944	79,00	103	8,62	2	0,17	1	0,08	1195	7,7
Донецька	307	24,44	889	70,78	58	4,62	1	0,08	1	0,08	1256	8,1
Житомирська	25	6,35	245	62,18	108	27,41	16	4,06	0	0,00	394	2,5
Закарпатська	32	5,90	477	88,01	33	6,09	0	0,00	0	0,00	542	3,5
Запорізька	120	20,69	400	68,97	58	10,00	2	0,34	0	0,00	580	3,7
Івано-Франківська	23	4,31	483	90,45	27	5,06	1	0,19	0	0,00	534	3,4
Київська	60	10,38	439	75,95	66	11,42	11	1,90	2	0,35	578	3,7
Кіровоградська	9	2,64	326	95,60	6	1,76	0	0,00	0	0,00	341	2,2
Луганська	36	4,53	485	61,08	272	34,26	0	0,00	1	0,13	794	5,1
Львівська	100	11,42	691	78,88	75	8,56	8	0,91	2	0,23	876	5,6
Миколаївська	29	7,21	298	74,13	74	18,41	0	0,00	1	0,25	402	2,6
Одеська	150	16,30	760	82,61	9	0,98	1	0,11	0	0,00	920	5,9
Полтавська	69	13,91	300	60,48	127	25,60	0	0,00	0	0,00	496	3,2
Рівненська	79	23,80	238	71,69	13	3,92	1	0,30	1	0,30	332	2,1
Сумська	44	11,20	295	75,06	52	13,23	2	0,51	0	0,00	393	2,5
Тернопільська	37	9,02	305	74,39	46	11,22	22	5,37	0	0,00	410	2,6
Харківська	94	9,18	836	81,64	90	8,79	1	0,10	3	0,29	1024	6,6
Херсонська	25	6,93	285	78,95	51	14,13	0	0,00	0	0,00	361	2,3
Хмельницька	32	6,82	368	78,46	58	12,37	9	1,92	2	0,43	469	3,0
Черкаська	14	2,93	328	68,62	129	26,99	5	1,05	2	0,42	478	3,1
Чернівецька	31	10,20	228	75,00	38	12,50	7	2,30	0	0,00	304	2,0
Чернігівська	23	8,78	176	67,18	62	23,66	1	0,38	0	0,00	262	1,7
м. Київ	108	10,13	828	77,67	118	11,07	4	0,38	8	0,75	1066	6,8
м. Севастополь	11	7,69	128	89,51	3	2,10	1	0,70	0	0,00	143	0,9
ВСЬОГО	1761	11,31	11927	76,62	1751	11,25	103	0,66	24	0,15	15566	100,0

Аналіз розміщення, наявність аптечних пунктів та розподіл їх за формою власності (станом на 20.05.2013 р.)

Регіони (область)	Колективна власність		Приватна власність		Комунальна власність		Державна власність		Загальнодержавна власність		Всього	%
	всього	%	всього	%	всього	%	всього	%	всього	%		
Автономна республіка Крим	23	10,50	152	69,41	44	20,09	0	0,00	0	0,00	219	4,2
Вінницька	15	10,20	103	70,07	29	19,73	0	0,00	0	0,00	147	2,8
Волинська	16	9,94	87	54,04	53	32,92	5	3,11	0	0,00	161	3,1
Дніпропетровська	59	17,46	159	47,04	116	34,32	4	1,18	0	0,00	338	6,4
Донецька	135	27,49	326	66,40	30	6,11	0	0,00	0	0,00	491	9,4
Житомирська	6	3,68	75	46,01	73	44,79	9	5,52	0	0,00	163	3,1
Закарпатська	6	5,36	86	76,79	20	17,86	0	0,00	0	0,00	112	2,1
Запорізька	51	26,02	107	54,59	36	18,37	2	1,02	0	0,00	196	3,7
Івано-Франківська	8	5,13	121	77,56	26	16,67	1	0,64	0	0,00	156	3,0
Київська	14	9,59	84	57,53	42	28,77	6	4,11	0	0,00	146	2,8
Кіровоградська	1	0,48	188	89,52	21	10,00	0	0,00	0	0,00	210	4,0
Луганська	12	3,58	126	37,61	197	58,81	0	0,00	0	0,00	335	6,4
Львівська	23	9,16	186	74,10	40	15,94	2	0,80	0	0,00	251	4,8
Миколаївська	20	12,99	73	47,40	60	38,96	0	0,00	1	0,65	154	2,9
Одеська	76	27,74	180	65,69	18	6,57	0	0,00	0	0,00	274	5,2
Полтавська	19	9,41	79	39,11	104	51,49	0	0,00	0	0,00	202	3,9
Рівненська	42	31,34	71	52,99	20	14,93	0	0,00	1	0,75	134	2,6
Сумська	34	22,08	86	55,84	32	20,78	2	1,30	0	0,00	154	2,9
Тернопільська	11	9,17	72	60,00	29	24,17	8	6,67	0	0,00	120	2,3
Харківська	32	12,96	143	57,89	72	29,15	0	0,00	0	0,00	247	4,7
Херсонська	9	6,67	94	69,63	32	23,70	0	0,00	0	0,00	135	2,6
Хмельницька	5	2,91	106	61,63	57	33,14	2	1,16	2	1,16	172	3,3
Черкаська	1	0,56	90	50,28	82	45,81	4	2,23	2	1,12	179	3,4
Чернівецька	20	15,87	71	56,35	32	25,40	3	2,38	0	0,00	126	2,4
Чернігівська	6	3,97	75	49,67	70	46,36	0	0,00	0	0,00	151	2,9
м. Київ	55	23,40	115	48,94	62	26,38	2	0,85	1	0,43	235	4,5
м. Севастополь	2	5,71	32	91,43	1	2,86	0	0,00	0	0,00	35	0,7
ВСЬОГО	701	13,37	3087	58,88	1398	26,66	50	0,95	7	0,13	5243	100,0

Кількісний показник аптечних пунктів приватної форми власності по різних регіонах України має велику розбіжність і коливається в межах від 39% до 91,4% (Полтавська та м. Севастополь – відповідно). Відповідна ситуація детермінується й кореспондується з суб'єктами комунальної власності – від 2,9% (м. Севастополь) до 58,8% – Луганська, 51,5% – Одеська, понад 45% – Житомирська та Чернігівська області.

Слід зазначити, що зміна форм власності кардинально вплинула на функції аптеки. Зокрема, аптека майже втратила найцінніші виробничі функції. Так, лише 281 з 1 751 комунальних аптек (16,0%) займаються виготовленням екстемпоральних ліків. Разом з тим у м. Києві з 118 комунальних аптек 56 займаються виготовленням ліків, що становить 47,5% від загальної кількості аптек. Відповідно 0,6% (75 з 11 927 аптек) – приватної власності. Слід підкреслити, що у м. Києві, наприклад, усього 69 аптек, які виготовляють лікарські засоби за індивідуальними рецептами лікарів (екстемпоральна рецептура), з яких 81,2 % або 56 аптек з 69 відносяться до комунальної власності. І лише 3 аптеки приватної власності, 4 – колективної, 1 – державної та 5 загальнодержавної власності (табл. 5)

Аналіз трансформацій та структурних змін у промисловій, практичній фармації, як уже засвідчено фактами, призвів до відмирання (трансформації, модернізації) окремих застарілих, відокремлених структурних статистичних одиниць – зокрема аптечних кіосків. А це означає й відмирання нормативно-правових засад їхньої діяльності. Останнє стосується й відповідної перекваліфікації та перерозподілу кадрів.

Поява нових організаційних структур, функцій, видозмін у формах власності, майнових, технічних, технологічних та кадрових ресурсів вимагає спочатку підготовку законодавчих нормативно-правових основ, а потім реорганізації системи, підсистеми, окремих її компонентів відповідно до створеної нормативної бази, яка балансує інтереси всіх учасників.

А для цього нами детально обґрунтовуються принципи, що визначають певні структурні зміни. Практика застосування окремих нормативних чинників вимагала їх вдосконалення. Так, відбулося і постійно відбувається внесення змін до ліцензійних умов, зокрема нормативів площ аптек, аптечних пунктів, реклами, посилення або послаблення режиму відпуску ліків, введення кримінальної відповідальності за виробництво, виготовлення, збереження та реалізацію фальсифікованої продукції. Тобто існує і повинна існувати парна детермінація: «практика – нормативні вимоги»; «нормативні вимоги – практика» та їх обов'язкове дотримання.

Отже, законотворча продуктивність за останні роки та ефективність забезпечення умов дотримання підзаконних, галузевих нормативно-правових засад надають, на даному етапі, внести суттєві зміни, які дадуть змогу застосовувати більш рішучих заходів щодо суб'єктів фармацевтичної діяльності, що є порушниками фармацевтичного права, аж до кримінальної відповідальності. Так, до введення кримінальної відповідальності за фальсифікацію ліків у 2010 р. у м. Василькові виявлено нелегальне виробництво препаратів, у тому числі найбільш рекламований в Україні Мезим. Однак, оскільки кримінальної відповідальності за фальсифікацію лікарських засобів тоді ще не було, організаторів лише оштрафували на 1,5 грн. Ситуація кардинально змінилась у 2011 р., коли за вищенаведені порушення передбачена кримінальна відповідальність. Так, у вересні 2013 р. за вищеозначений злочин керівнику українського представництва «Хеель» в Україні винесено вирок, який вступив в силу, щодо його позбавлення волі на 4 роки за фальсифікацію лікарських засобів [6, 8].

Підсумковий аналіз параметричних показників та розподіл аптек з правом виготовлення лікарських засобів за індивідуальними прописами лікарів (табл. 5) показав,

Аналіз кількісних показників та розподіл аптек (з виготовленням) за формою власності (станом на 20.05.2013 р.)

Регіони (область)	Комунальна власність		Приватна власність		Колективна власність		Державна власність		Загальнодержавна власність		Всього	%
	всього	%	всього	%	всього	%	всього	%	всього	%		
Автономна республіка Крим	0	0,00	4	100,0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4	0,9
Вінницька	1	25,00	1	25,00	1	25,00	1	25,00	0	0,00	4	0,9
Волинська	7	77,78	1	11,11	0	0,00	1	11,11	0	0,00	9	2,1
Дніпропетровська	9	47,37	4	21,05	4	21,05	2	10,53	0	0,00	19	4,3
Донецька	10	55,56	5	27,78	1	5,56	1	5,56	1	5,56	18	4,1
Житомирська	11	91,67	0	0,00	0	0,00	1	8,33	0	0,00	12	2,7
Закарпатська	4	80,00	1	20,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	5	1,1
Запорізька	9	75,00	1	8,33	1	8,33	1	8,33	0	0,00	12	2,7
Івано-Франківська	8	57,14	6	42,86	0	0,00	0	0,00	0	0,00	14	3,2
Київська	11	57,89	2	10,53	2	10,53	3	15,79	1	5,26	19	4,3
Кіровоградська	0	0,00	2	100,0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	0,5
Луганська	18	100,0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	18	4,1
Львівська	27	57,45	10	21,28	3	6,38	5	10,64	2	4,26	47	10,7
м.Київ	56	81,16	3	4,35	4	5,80	1	1,45	5	7,25	69	15,8
м. Севастополь	2	40,00	1	20,00	1	20,00	1	20,00	0	0,00	5	1,1
Миколаївська	6	75,00	1	12,50	0	0,00	0	0,00	1	12,50	8	1,8
Одеська	2	11,11	10	55,56	5	27,78	1	5,56	0	0,00	18	4,1
Полтавська	8	80,00	1	10,00	1	10,00	0	0,00	0	0,00	10	2,3
Рівненська	2	12,50	2	12,50	11	68,75	0	0,00	1	6,25	16	3,7
Сумська	5	71,43	0	0,00	1	14,29	1	14,29	0	0,00	7	1,6
Тернопільська	10	90,91	0	0,00	1	9,09	0	0,00	0	0,00	11	2,5
Харківська	16	53,33	8	26,67	4	13,33	1	3,33	1	3,33	30	6,8
Херсонська	8	80,00	2	20,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	10	2,3
Хмельницька	14	63,64	4	18,18	0	0,00	2	9,09	2	9,09	22	5,0
Черкаська	23	79,31	2	6,90	0	0,00	3	10,34	1	3,45	29	6,6
Чернівецька	7	87,50	1	12,50	0	0,00	0	0,00	0	0,00	8	1,8
Чернігівська	7	58,33	3	25,00	1	8,33	1	8,33	0	0,00	12	2,7
ВСЬОГО	281	64,16	75	17,12	41	9,36	26	5,94	15	3,42	438	100,0

що у різних регіонах України їх питома вага має величезну розбіжність та коливається від 11,11–12,50% (Одеська обл., Рівенська обл. – відповідно) до 91,7% (Житомирська). Тернопільська – 90,9%, Чернівецька – 87,5%, м. Київ – 81,2%, Полтавська й Закарпатська – 80,0%. І лише у Луганській області кожна із 18 комунальних аптек займається виготовленням ліків за екстемпоральною рецептурою. Аптеки інших форм власності виробничих функцій не мають.

В и с н о в к и

1. Дослідження закономірностей нормативно-правового регулювання раціонального розміщення аптечної мережі та її структурних підрозділів свідчать, що лише за останні роки зроблено позитивні кроки щодо заходів врегулювання проблем розвитку діяльності аптечної мережі та потреб населення України.

2. Дослідження показало, що в Україні з 1 761 аптек колективної власності виготовленням екстемпоральних ліків займаються 281 аптека – 16,0% (загальна кількість ліцензіатів 1 751); 75 аптек приватної власності з 11 927 або 0,06%; з 103 аптек державної власності – 26 аптек або 25,2%. Усього 438 аптек з 15 566 по Україні або 2,8% становить питома вага аптек, які займаються виготовленням лікарських засобів в умовах аптек.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. *Браткова А.* Опасные лекарства // Вести. – 2013. – № 90. – С. 8–9.

2. *Вишневецька Н.* Хто відстоюватиме права лікаря // Ваше здоров'я. – 2013. – № 14–15. – С. 23.

3. *Габриэлян Н. В., Кошель М. С., Парфейников С. А.* Изучение вопросов гармонизации законодательства стран СНГ в сфере фармацевтической деятельности и лекарственного обеспечения / Матер. міжнар. наук.-практ. Internet-конф. «Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики» (м. Харків, 28–29 березня 2013 р.) / Під ред. *З. М. Мнушко* та ін. – Харків: Вид-во НФаУ, 2013. – С. 35–41.

4. *Габриэлян Н. В. и др.* Комплексная оценка развития фармацевтического рынка стран Содружества независимых государств // Вести Рос. военно-мед. академии. – 2012. – № 1. – С. 256–260.

5. *Горенков В. Ф., Горенков С. В., Трусь С. А.* Эффективность менеджмента в аптеках / Матер. міжнар. наук.-практ. Internet-конф. «Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики» (м. Харків, 28–29 березня 2013 р.) / Під ред. *З. М. Мнушко* та ін. – Харків: Вид-во НФаУ, 2013. – С. 109.

6. Прокуратура попереджує МОЗ: порушення контролю за реєстрацією ліків може бути шкідливим для здоров'я // Ваше здоров'я. – 2013. – № 14–15. – С. 4.

7. *Соловьев А. С.* О законодательных новшествах на фармрынке // Ежегод. АПТЕКА. – 2012. – № 33. – С. 10–15.

8. *Соловьев А. С.* Государственный контроль качества препаратов – имплементация норм ЕС // Там само. – 2013. – № 37. – С. 7.

9. Через 5 лет украинцев станет менее 45 млн. // Сегодня. – 2013. – № 48. – С. 4.

10. *Kaplan R. S., Norton D. P.* The balanced scorecard: translating strategy into action / Harvard Business School Press. – 1996. – 346 p.

Надійшла до редакції 01. 10. 2013.

*А. С. Соловьев¹, О. П. Гудзенко², Н. С. Пономаренко¹, М. Л. Сятиня³,
И. Н. Алексеева⁴, И. В. Клименко¹, П. В. Глуховский¹, А. В. Кирпач¹, М. А. Говоруха³*

¹Национальная медицинская академия последипломного образования имени П. Л. Шупика, г. Киев

²Луганский государственный медицинский университет

³Национальный медицинский университет имени А. А. Богомольца, г. Киев

⁴Запорожский государственный медицинский университет

ОБЩЕЕ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ОСНОВ ОТРАСЛЕВОГО ПРАВА В СИСТЕМЕ ОБРАЩЕНИЯ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ

С О О Б Щ Е Н И Е II

АНАЛИЗ ИСХОДНЫХ (БАЗОВЫХ) ПОКАЗАТЕЛЕЙ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ, КОТОРЫЕ УЧИТЫВАЮТСЯ ПРИ РАЗРАБОТКЕ НОРМАТИВОВ РАЦИОНАЛЬНОГО РАЗМЕЩЕНИЯ АПТЕЧНОЙ СЕТИ

Ключевые слова: аптечная сеть, структура, фармация, история, кадры

А Н Н О Т А Ц И Я

Целью работы было изучение и сравнительный структурно-статистический анализ субъектов и их структурных подразделений в зависимости и сопоставлении по регионам, формам собственности, территориального размещения село – город.

Исследования проводились на базе служебных (Гослекслужбы, Госстатистики Украины), архивных материалов, источников литературы и собственных наблюдений. Применены традиционные эмпирические методы технологий социологических исследований, альтернативной статистики и др.

Для обоснования объективных показателей развития аптечной сети приведены стартовые показатели распределения населения Украины в разрезе регионов страны за период 2008–2013 гг. На последующем этапе проведен параметрический анализ распределения сельских аптек по форме собственности. Установлено, что по состоянию на 20.05.2013 г. основной формой собственности является частная собственность – 68,6%, коммунальная – 1,4%. Всего в сельской местности 3 025 аптек из 15 566, что составляет 19,4%. Обобщенные показатели аптечной сети на 20.05.2013 гг. по форме собственности имеют такое распределение: частная – 76,6%, коммунальная и коллективная – по 11,2% и, ничтожно малый удельный вес приходится на государственную и общегосударственную собственность – 0,7% и 0,2% соответственно.

За последние два года произошли существенные количественные изменения и в обособленных структурных подразделениях. Во-первых, полностью ликвидированы аптечные киоски, которые трансформированы в аптечные пункты или аптеки. В частном секторе их удельный вес по Украине составляет 58,9%, в коммунальной собственности – 26,7%.

Структурно-статистический анализ аптечной сети по ее функциональным особенностям показал, что в изготовлении лекарств в условиях аптек задействовано по стране всего лишь 438 аптек, что составляет около 2,8%.

Установлено, что достаточно много проблемных вопросов в приоритетном ряду их неотлагательно-го решения.

Исследование закономерностей нормативно-правового регулирования рационального размещения аптечной сети и ее структурных подразделений свидетельствует, что только за последние годы сделаны позитивные шаги по мерам урегулирования проблем развития деятельности аптечной сети и потребностей населения Украины.

В Украине из 1 761 аптек коллективной собственности изготовлением экстенпоральных лекарств занимаются 281 аптека – 16,0% (общее количество лицензиатов 1 751), 75 аптек частной собственности из 11 927 или 0,06%, из 103 аптек государственной собственности – 26 аптек или 25,2% . Всего 438 аптек из 15 566 по Украине или 2,8% составляют удельный вес аптек, занимающихся изготовлением лекарственных средств в условиях аптек.

*A. S. Solovyev*¹, *O. P. Gudzenko*², *M. S. Ponomarenko*¹, *M. L. Syatinya*³,
*I. N. Alekseeva*⁴, *I. V. Klimenko*¹, *P. V. Glukhovski*¹, *A. V. Kirpach*¹, *M. O. Govorukha*³
¹ *Shupyk National Medical Academy of Post-graduate Education, Kyiv*
² *Lugansk State Medical University*
³ *Bogomolets National Medical University, Kyiv*
⁴ *Zaporizhzhia State Medical University*

GENERAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL STUDY OF FORMATION ON INDUSTRY RIGHTS IN THE TREATMENT OF DRUGS

PART II

ANALYSIS OF THE INITIAL (BASELINE) INDICATORS OF UKRAINE'S POPULATION ARE TAKEN INTO ACCOUNT IN THE DEVELOPMENT OF STANDARDS FOR RATIONAL DISTRIBUTION OF PHARMACEUTICAL NETWORK

Key words: pharmacy chain , structure , pharmacy , history, staff

ABSTRACT

The aim of the work was to study the structural and comparative statistical analysis of the subjects and their departments , depending on regions and comparison of the form of ownership , spatial location : the village - the city .

The studies were conducted on the basis of service (Gosleksluzhby , State Statistics of Ukraine) , archival material , literature and their own observations . Existing traditional empirical methods of sociological research techniques , statistics and other alternative.

To justify the objective indicators of the pharmacy network shows start, the distributions of the Ukrainian population by region of the country for the period 2008–2013. In a subsequent step is a parametric analysis of the distribution of rural pharmacies for ownership. It is established that, as of 20.05.2013, the main form of property is private property – 68.6%, 1.4% municipal. Total rural pharmacies 3 025 of 15 566 , which is – 19.4%. Summary measures of the pharmacy network on 20.05.2013 years. by ownership have the distribution : private – 76.6% , communal and collective – 11.2% , a negligible proportion of falls on the state and national property – 0.7% and 0.2%, respectively.

Over the past two years there have been significant changes in the quantity of separate structural units. First completely eliminated pharmacy kiosks , which are transformed into pharmacies or pharmacy. In the private sector , their share in Ukraine is – 58.9%, in the municipal property – 26.7%.

Structural and statistical analysis of the pharmacy network for their functional characteristics showed that the production of medicines in pharmacies involved , across the country, only 438 pharmacies , which is about 2.8%.

Found that a lot of problematic issues as a priority among their urgent decision .

Scientific and practical justification patterns regulatory rational distribution of the pharmacy chain and its business units have shown that only in recent years taken positive steps to address the problems of the measures of the pharmacy network and the needs of the population of Ukraine.

In Ukraine from 1 761 pharmacies collectively owned manufacturer engaged in extemporaneous drugs pharmacy 281 – 16.0% (total number of licensees 1 751) 75 pharmacies of private property with 11.927or 0.06%, from 103 state-owned pharmacies – 26 pharmacies or 25.2%. Total 15 566 438 pharmacies in Ukraine, or 2.8% of the proportion of pharmacies engaged in manufacturing medicines in pharmacies.

Електронна адреса для листування з авторами: pms2054980@yndex.ua